

ADY ENDRE

Emlékezés Táncsics Mihályra

Kend volt, Táncsics Mihály,
A mi kora lelkünk:
Attila ugarján,
Táblabírók földjén
Szenvedő szerelmünk.

Kendet ostromozták,
Kutya se becsülte.
Mert kend senki se volt,
Mindenkiért hevült,
Paraszt-anyá szülte.

Kendnek sok fájdalmát
Szívesen fájlaljuk,
S e fájó országban
Kendnek ősz szerepét
Szívesen vállaljuk.

Kend bizony elporladt,
De mink, akik élünk:
Vagyunk bizalommal,
Vagyunk új Táncsicsok
S miként kend, remélünk.

Kend új rendet akart:
Mindenkit szeretni.
Mi más rendre vágyunk:
Vagy igaz világ lesz,
Vagy nem lesz itt semmi.

Kendet azért mégis
Áldjuk, mint egy szentet,
Istenünk: az Eszme
Haló porában is
Áldja-verje kendet.

A Nsz-val Révész Béla révén kerül kapcsolatba Ady (I. e. kötetben A Délibáb üzenete c. vers jegyzetét). Révész maga így ír erről: „Életemnek becses emléke, hogy én voltam az, akin keresztül Ady kapcsolatba került a mozgalommal. A »Népszava« munkatársa voltam akkor, amikor Ady a magyar társadalmat támadó verseit írta.” (Révész: Atril 36.) 1907 tavaszán Párizsban Ady és Révész egy szállodában laktak, Révész ápr. 25-én utazott el Párizsból. Bölöni Györgyné, Itóka ezt jegyezte fel ezen a napon levélnaplójába: „Ma kikísérem Révészt a vonathoz. Indul haza roppant bús szívvel.” (Bölöni 135.) Révész hazatéréséről Bölöni számol be: „Révész Bélára, aki most hazatér Budapestre, Ady eljövendő esztendeiben szép szerep várt. Április 29-én panaszkodik Révész, hogy »csúnya, szomorú, esős, hózivataros, fájdalmas volt az utazás«. És Budapesten »Párizs orgiája után riaszt ez a néma csend«. Pár nap múlva pedig arról értesít, hogy »belépett a Népszavához«. – A magyar szocialista párt lapja ekkor érkezett új érába. Napilappá fejlődött, és Garami Ernő lett szerkesztője. Mind erőteljesebb orgánus, és tekintélyessé nő a pesti újságok között. Révész Béla az újjáformált »Népszava« titkára és irodalmi szerkesztője lesz, és ő melengeti magában azt a feladatot, hogy Ady verseinek utat nyisson a proletárok felé, és éppen akkor tegye azt, amikor Ady kezd pódium nélkül maradni a magyar feudalizmus ellen kicsorduló, ostoros verseivel.” (Bölöni 136.)

Ady nemcsak a korabeli magyar társadalmat, a nagy magyar ugart látja elkeserítőnek, hanem átértelmezi a történelmi hagyományokat is. Népi, forradalmi hősök emlékét idézi (Dózsa György, Esze Tamás, Martinovics Ignác), kikben eszmei elődeire ismer. (L. e. kötetben a Dózsa György unokája c. vers jegyzetét.) A proletár mozgalomhoz közeledvén, 1907 tavaszán a jobbágy-ivadék, harcos szocialista Táncsics Mihályra emlékezik a Nsz-ban közzétett versében. Táncsics Mihályt (1799–1884) a nép szabadította ki 1848. márc. 15-én a börtönből; a magyar szocialista mozgalom vezéralakja lett, 1869-ben az Általános Munkássegylet elnökévé választották. Emlékének megidézésével, miként a vele együtt megjelenő Csák Máté földjén c. verssel is, Ady a szegénység iránti hűségét fejezte ki. Alakját másutt is idézi: a BN-ban 1907. aug. 3-án megjelent, Apponyi Albertet a koalíció kultuszminiszterét támadó cikkében, a történelem nagy forradalmi hősei között említi nevét: „[...] ki fogják függeszteni – írja ironikusan – minden iskolában a legmázoltabb történeti képeket. És milyen képek lesznek ezek, oh nép iskola? Tiborcé is ott lesz közöttük, aki a Katona József zsenije révén van olyan történeti alak, mint Anonymusnak bármelyik alakja? Ott lesz-e Dózsa György, Esze Tamás, Martinovics és Táncsics? Végre ezek is csak hősei voltak talán a mi hősietlen, keserves ezer évünknek? De nem, nem. Szent Imre, Szent Gellért püspök, Pázmány Péter fognak lógni a falakon. S ha Apponyi becsületesebb volna csak annál, amilyennek magát képzei, ott lógna mellettük Kollonics is.” (AEÖPM VIII. 290–91.)

Földessy Gyula szerint: „»Kend«-nek azért szólítja őt Ady e vers minden szakaszában, mert Táncsics ezzel a demokrata aposztrofálással fordult az 1848-iki nemzetgyűlés képviselőihez.” (Földessy: Amt 93.) – „Vagy igaz világ lesz, / Vagy nem lesz itt semmi.” – E két sor összecseng a Fölszállott a páva következő soraival: „Vagy lesz új értelmük a magyar ígéknek, / Vagy marad régiben a bús, magyar élet.”

Magyarázat

A vers 13. sorában csak szövegeltérésként fordul elő az E bokszer országban változat, amely utalás némi megvilágításra szorul: Ady e fordulattal a Kínában 1900-ban kitört bokszerláadásra céloz, amelynek éle elsősorban a külföldi gazdasági és szellemi hatások ellen irányult. A felkelés leverésében több nagyhatalom fegyveres beavatkozása játszott döntő szerepet (l. erről bővebben Az év komédiája c. vers jegyzetét: AEÖV I. 390–93.) Ady itt először az analógiát kívánta érzékeltetni a magyar 1848–49 sorsával, amelyet csak az osztrák–orosz katonai túlerő volt képes leverni. Később ezt anakronisztikus, zsurnalista megoldásnak találta és elhagyta.